

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки, права та управління бізнесом

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

(підпис)
“ ____ ” _____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 6.030504 «Економіка підприємства»

на тему: **«Інвестиційна привабливість регіону та заходи щодо її
забезпечення (на прикладі Одеської області)»**

Виконавець:

студентка ФЕУП

Власюк Карина Валентинівна _____
/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., старший викладач

Фіалковська Анастасія Андріївна _____
/підпис/

Одеса 2019

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНУ	
1.1. Поняття інвестиційної привабливості регіону.....	6
1.2. Характеристика методів оцінювання інвестиційної привабливості регіону	12
1.3. Міжнародний досвід оцінювання інвестиційної привабливості регіону	19
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ	
2.1. Аналіз сучасного стану та проблем інвестиційної привабливості Одеської області.....	23
2.2. Оцінка політики державного регулювання інвестиційної привабливості регіону	33
2.3. Оцінка динаміки та структури інвестицій в Одеській області	39
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ	
1.1. Можливості імплементації зарубіжного досвіду відносно підвищення інвестиційної привабливості регіону	46
1.2. Стратегічні орієнтири підвищення інвестиційної привабливості Одеської області	56
ВИСНОВКИ	69
Список використаних джерел	74

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Залучення інвестицій є важливим аспектом розвитку нашої країни, саме інвестиції є важливим чинником економічного зростання. На сьогоднішній день Україна, на жаль, вважається слаборозвиненою країною, для того, щоб розвиватися нашій країні дуже необхідні інвестиції спрямовані на модернізацію, оновлення виробництва, впровадження ресурсозберігаючих та екологічних технологій.

Одним із ключових завдань нинішньої влади є питання розвитку регіонів та посилення їхнього економічного потенціалу. Приплив додаткового капіталу в Україну тісно пов'язаний з інвестиційною привабливістю її регіонів. Адже інвестиційний проект може бути реалізований лише у тих регіонах, які будуть відповідати усім вимогам інвесторів. Активна інвестиційна діяльність може сприяти подоланню негативних наслідків кризових явищ.

Аналіз інвестиційної привабливості регіону дозволить виявити переваги та недоліки конкретного регіону, а в майбутньому дозволить визначитись з напрямками діяльності для того, щоб покращити своє становище. Більшість інвесторів з недовірою ставляться до інвестиційних проектів регіонів України, пов'язано це і з нестабільним економічним положенням держави, рівнем корупції, нестабільним політичним становищем, а аналіз інвестиційної привабливості регіону дозволяє визначити шляхи для покращення становища регіону.

Багато вчених-економістів розглядають дане питання у своїх роботах. Проаналізувавши роботи таких вчених як: Ішук С.О., Кулініч Т.В. [1], Асаул А., [2], Федоренко В. Г., Захожай В. Б., Чувардинський В. Г. та ін., [3] Задорожна Я.Є., Дяченко Л. П., [5], Момот Т.В., [6] Борщ Л.М., Герасимова С. В., Захожай В., Кіт М., можна зробити висновок. що сьогодні не існує єдиного визначення поняття інвестиційна привабливість регіону. І хоча у цій сфері існує чимало напрацювань, проте на сьогодні постає проблема відсутності єдиної дієвої методики оцінки інвестиційної привабливості регіону. Все це свідчить про актуальність обраної теми дослідження.

Мета кваліфікаційної роботи - теоретичні, методичні та прикладні аспекти оцінювання інвестиційної привабливості регіону.

В процесі дослідження були поставлені такі завдання:

- дослідити теоретичні аспекти інвестиційної привабливості регіону;
- визначити поняття інвестиційної привабливості регіону;
- охарактеризувати основні методи дослідження інвестиційної привабливості регіону;
- дослідити міжнародний досвід оцінювання інвестиційної привабливості регіону
- проаналізувати сучасний стан та проблеми інвестиційної привабливості Одеської області;
- оцінити політику державного регулювання інвестиційної привабливості регіону;
- оцінити динаміку та структуру інвестицій в Одеській області;
- розглянути можливості імплементації зарубіжного досвіду відносно підвищення інвестиційної привабливості регіону
- розглянути стратегічні орієнтири підвищення інвестиційної привабливості Одеської області.

Об'єкт дослідження – це процес оцінки інвестиційної привабливості Одеської області.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних аспектів оцінювання інвестиційної привабливості регіону та формування пропозицій відносно шляхів її підвищення.

Для досягнення поставленої мети у роботі були використані такі методи: метод аналізу та синтезу, методи наукової абстракції та узагальнення використано в процесі формулювання висновків дослідження, метод угруповань з метою аналізу показників соціально - економічної діяльності регіону, графічний та табличний методи використано для оформлення наочності дослідження.

Інформаційна база дослідження. Основою дослідження слугували наукові публікації та монографічні видання українських і зарубіжних учених,

нормативно-законодавчі акти України, підручники, статистичні данні Державної служби статистики України та статистичні данні Головного управління статистики в Одеській області.

ВИСНОВКИ

На підставі проведеного дослідження можна зробити наступні висновки.

1. Було визначено поняття «інвестиційна привабливість регіону». Багато вчених-економістів розглядають дане питання у своїх роботах, але єдиного загальновизнаного визначення поняття «інвестиційна привабливість регіону» немає. Інвестиційна привабливість регіону – це показник відповідності певних параметрів та характеристик регіону вимогам інвесторів, що свідчить про можливий прилив капіталу на взаємовигідних умовах

2. Було охарактеризовано основні методи дослідження інвестиційної привабливості регіону. Вдалося прийти до висновку, що єдиного методу для оцінки не існує, від обраного методу залежить на скільки повною і точною буде оцінка інвестиційної привабливості регіону. Усі існуючі методи можна розділити на: методи обробки даних та системи показників. В свою чергу до методів обробки даних відносяться описовий та рейтинговий методи. Існує також статистичний метод або його ще називають «за фактом надходжень». Описовий метод може давати хороший результат оцінки, але все залежить від кваліфікації аналітика. Найрозповсюдженішим є рейтинговий метод він дає більш наочний результат і його розрахунок є не таким громіздким.

3. Досліджено міжнародний досвід оцінювання інвестиційної привабливості регіону. Було розглянуто декілька міжнародних рейтингів, які дають змогу зробити висновки про інвестиційну привабливість території, більшість цих рейтингів застосовують на макрорівні, але можлива адаптація для нижчих рівнів. Міжнародні методи оцінки інвестиційної привабливості регіонів є ефективними, таке різноманіття рейтингів дає можливість інвесторові зробити правильні висновки щодо доцільності інвестування.

4. Було проаналізовано сучасний стан та проблеми інвестиційної привабливості Одеської області. Одеська область на сьогоднішній день є однією із найпривабливіших областей України для іноземних інвесторів.

5. Одеська область - приморський і прикордонний регіон України, розташований на південному заході країни, з територією 33,3 тис км², що становить 5,5% території України. Обласний цент – місто-герой Одеса. До складу області входять 26 районів, 9 міст обласного та 10 міст районного значення, 33 селища міського типу, 1123 сільських населених пунктів. Станом на 1 січня 2019 року на території області утворено 31 об'єднану територіальну громаду. Одеська область розташована на крайньому південному заході України та межує з Вінницькою, Кіровоградською, Миколаївською областями, а також з Республікою Молдова та Румунією. Річкова мережа області належить басейнам Чорного моря, Дністра, Південного Бугу. На території області налічують близько 200 річок довжиною понад 10 км. Головні річки: Дунай (з Кілійським гирлом), Дністер (з притокою Кучурган), Кодима і Савранка (притока Південного Бугу). У приморській смузі багато прісноводних (Кагул, Ялпуг, Катлабух) і солоних (Сасик, Шагани, Алібей, Бурнас) озер. Також на узбережжі знаходиться велика кількість лиманів, найбільші - Дністровський, Куяльницький і Хаджибейський.

6. Економіко-географічне розміщення відіграє важливу роль у інвестиційній привабливості регіону, у Одеської області у цьому випадку надзвичайно вигідне економіко-географічне розміщення, в Одеській області зосереджені майже всі порти України, що дає можливість налагоджувати міжнародні зв'язки і зовнішню торгівлю. Морегосподарський комплекс області включає 7 морських портів, 5 судноремонтних заводів, державні і більше 20 приватних судноплавних компаній. Найбільші порти регіону - Одеський, Іллічівський і Южний.

7. За фактичними даними ДП «Адміністрація морських портів України» в січні-грудні 2018 року вантажопереробка в морських портах Одеської області склала 92 238,6 тис тонн, що становить 102,6 % до показників 2017 року (по Україні 102,0%). За підсумками 2018 року морські порти України обробили 846,5 тис. TEU контейнерних вантажів. Це на 43,5% більше ніж у 2017 році. Майже весь обсяг контейнерів були оброблені портами Одеської області. Динаміка капітальних інвестицій у розвиток об'єктів портової інфраструктури за період

2015 – 2018 є позитивною, так у 2015 капітальні інвестиції склали 421 млн. грн., у 2016 – 650 млн. грн., 2017- 1608 млн. грн., 2018 – 1284 млн. грн..

8. Промисловість Одеської області займає важливе місце у структурі реального сектору економіки регіону. У 2018 році 2,3% промислового виробництва країни зосереджено в Одеській області, порівняно з 2017 роком промислове виробництво країни зосереджено в Одеській області зменшилось на 0,29%. Основними галузями промисловості : харчова та енергетична, такий висновок можна зробити згідно з структурою реалізованої продукції промисловими підприємствами Одеської області за 2018 рік. Найбільше надходжень до бюджету генерують підприємства сільського господарства (19,9%), транспортної галузі (17,3%), оптової та роздрібною торгівлі (15,0%), промисловості (14,0%). На інвестиційну привабливість Одеської області негативно впливають : нестабільний політичний та економічний сектор, політизованість економіки, злочинність, податкове законодавство, низький рівень охорони здоров'я та недостатній рівень кваліфікації робочої сили.

9. Оцінивши політику державного регулювання інвестиційної привабливості регіону можна зробити висновок, що на сьогодні в Україні створене правове поле для інвестування та розвитку державно-приватного партнерства. Законодавство України визначає гарантії діяльності для інвесторів, економічні та організаційні засади реалізації державно-приватного партнерства в Україні. На території України до іноземних інвесторів застосовується національний режим інвестиційної діяльності, тобто надано рівні умови діяльності з вітчизняними інвесторами. Іноземні інвестиції в Україні не підлягають націоналізації. Також, здійснюються кроки, що сприятимуть стабільному розвитку економіки України та активізації інвестиційної діяльності. В Україні відбулось дуже багато системних реформ з 2014 року, всі вони спрямовані на досягнення макрофінансової стабільності та закладення основ для стійкого економічного зростання. Результати структурного перетворення України високо оцінюються міжнародною спільнотою та є одним з ключових факторів залучення іноземних інвестицій в Україну. В Одеській області створено

Департамент інвестицій, міжнародного та міжрегіонального співробітництва Одеської обласної державної адміністрації. Департамент регулюється положенням про правління інвестицій, міжнародного та міжрегіонального співробітництва Одеської обласної державної адміністрації. З метою систематизації інвестиційних проектів Одеської області був розроблений інвестиційний портал, що містить інформацію щодо інвестиційних проектів українською та англійською мовами. Зручність інвестиційної карти полягає в тому, що існує можливість обрання інвестиційних проектів за наступними критеріями: галузева спрямованість, вартість, географічне розташування. Нова електронна система дає змогу визначитись потенційним інвесторам стосовно напрямку інвестування коштів.

10. Оцінивши динаміку та структуру інвестицій в Одеській області, можна зробити висновок, що спостерігається скорочення прямих інвестицій в Одеську область, у 2018 році в Одеській області було зосереджено 3,74% з усіх прямих інвестицій України. Найбільше прямих інвестицій в Одеській області направлено у промисловість, транспорт і операції з нерухомим майном. В Одеську область інвестують такі країни як : Кіпр, Сінгапур, Нідерланди, Велика Британія, Німеччина, США, Монако, Франція, Швейцарія. Найбільше інвестицій надходить від Кіпру, Сінгапуру та Нідерландів. Спостерігається тенденція до скорочення надходжень іноземних інвестицій. За 2018 рік підприємствами та організаціями області за рахунок усіх джерел фінансування освоєно 21039,7 млн.грн. капітальних інвестицій (у 2017 році – 22299,7 млн.грн.). Обсяг капітальних інвестицій на одну особу населення становить 8863,5 грн. У зазначеному періоді область за обсягами капітальних інвестицій посіла 7 місце серед регіонів країни. Найвагомішу частку капітальних інвестицій за видами активів у 2018 році спрямовано в матеріальні активи – 20727,9 млн. грн. (98,5 % загального обсягу), у тому числі у машини, обладнання та інвентар – 34,6% усіх інвестицій, нежитлові будівлі – 20,9%, інженерні споруди – 16,1%, житлові будівлі – 13,0%, транспортні засоби – 10,9%

11. Розглянуто можливості імплементації зарубіжного досвіду відносно підвищення інвестиційної привабливості регіону. Виявлено, що в кожній країні існують свої особливості здійснення регіональної інвестиційної політики, однак багато країн використовують схожі заходи стимулювання притоку фінансових ресурсів: податкові стимули, пільгове кредитування, стимули на наукові розробки, створення цільових програм та ін. Враховуючи зарубіжний досвід, для підвищення інвестиційної привабливості регіонів України запропоновано реалізувати наступні заходи: надання державою пільг інвесторам при вкладенні коштів у регіони України (податкових та митних; субсидій, преференцій при інвестуванні у стратегічно важливі проекти держави та регіонів; пільг інвесторам, що вкладають кошти у НДЦКР, інноваційні проекти; пільгових кредитів; позики на наукові дослідження; інвестиційних трансфертів; пільг, які передбачають розміщення підприємств у певній місцевості, що пов'язано з потребою пропорційного розвитку галузей економіки в межах того чи іншого регіону); створення вільних економічних зон та проектного фінансування.

12. Розглянуто стратегічні орієнтири підвищення інвестиційної привабливості Одеської області. Проведене дослідження інвестиційного середовища Одеської області дозволило сформулювати низку рекомендацій, реалізація яких сприятиме підвищенню інвестиційної привабливості регіону, а саме: більш динамічно розвивати інфраструктурний потенціал, особливо транспортну та інституційну інфраструктуру послуг для бізнесу, створюючи сприятливий фінансовий клімат для інвесторів; активізувати системний розвиток туристичних напрямів; підвищити рівень опрацювання органами місцевої влади інвестиційних проектів, що запропоновані інвесторами; для залучення інвесторів використовувати механізм гарантій повернення інвестицій з боку влади. З метою поліпшення та затвердження сприятливого інвестиційного клімату регіону доцільним буде впровадження наступних заходів: видання ілюстрованих матеріалів про регіон; проведення заходів щодо сприяння підвищенню іміджу Одеського регіону (ярмарки, фестивалі, виставки, конференції тощо).

Список використаних джерел

1. Іщук С. О. Оцінювання інвестиційної привабливості регіону: методичний аспект [Електронний ресурс] / С. О. Іщук, Т. В. Кулініч // Регіональна економіка.- 2010. - № 3. - С. 71-78. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/regek_2010_3_10
2. Асаул А. Систематизация факторов, характеризующих инвестиционную привлекательность регионов / А. Асаул // Регіональна економіка. – 2004. – № 2. – С. 53–62.
3. Страховий та інвестиційний менеджмент [Електронний ресурс] / [Федоренко В. Г., Захожай В. Б., Чувардинський В. Г. та ін.] – К. : МАУП, 2002. – 344 с. – Режим доступу : <http://fingal.com.ua/content/view/1167/87/>
4. Про затвердження “Методики розрахунку інтегральних регіональних індексів економічного розвитку” : наказ Держкомстату України № 114 від 15.04.2003 р. // Офіційний вісник України. – 2003. – № 5. – С. 348
5. Задорожна Я. Є. Підвищення інвестиційної привабливості підприємництва як напрямок залучення інвестиційних ресурсів [Текст] / Я.Є. Задорожна, Л.П. Дядечко // Інвестиції: практика та досвід. – 2007. – № 2. – С. 32–35.
6. Момот Т.В. Інвестиційна привабливість акціонерного товариства: удосконалення сучасних методик оцінки [Текст] / Т.В. Момот // Менеджер. Вісник Донецького державного університету управління. – 2005. – № 4(34). – С. 117–122.
7. Борщ Л.М. Інвестування: теорія і практика [Текст] : навчальний посібник / Л.М. Борщ, С.В. Герасимова; Київський ун-т ринкових відносин, Феодосійська фінансово-економічна академія. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2007. – 685 с.
8. Захожай, В. Статистика інвестиційної діяльності [Текст] / Захожай В., Кіт М. // Персонал. - 2007. - № 8. - С. 10- 17
9. Петкова Л.О. Муніципальні інвестиції та кредити : [навч. посіб.] / Л.О. Петкова, В.В. Проскурін. – К., 2006. – 158 с.

10. Сімків Л. Є. Інвестиційний клімат та інвестиційна привабливість регіону / Л. Є. Сімків, Н. Ю. Потьомкіна // Бізнес-навігатор. - 2017. - Вип. 3. - С. 123-126. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bnav_2017_3_28.
11. Ройзман И. Современная и перспективная типология инвестиционного климата российских регионов / И. Ройзман // Инвестиции в России. – 2006. – № 3. – С. 9–11.
12. Лахметкина Н.И. Инвестиционная стратегия предприятия : [учебное пособие] / Н.И. Лахметкина. – М. : КноРус, 2010. – 166 с.
13. Литвинова В.В. Инвестиционная привлекательность и инвестиционный климат региона: монография. М.: Финансовый университет, 2013. 116 с.
14. Шалыгина Н.П. Брендинг и его роль в повышении конкурентоспособности региона / Н.П. Шалыгина [Електроний ресурс] – Режим доступу : <http://www.economics.iriibt.ifmo.ru>
15. Інвестиційний менеджмент: Навчальний посібник / Гриньова В.М., Коюда В.О., Лепейко Т.І., Коюда О.П., Великий Ю.М. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2005. – 664 с
16. Иванова Н. Ю. Оцінка інвестиційної привабливості регіону: порівняльний аналіз сучасних методик / Н. Ю. Иванова, А. І. Данилів // Наукові записки. Том 56, Економічні науки/ Національний університет «Києво-Могилянська академія». – К. : Академія. – 2006. – С. 16–22
17. Лиса О. І. Напрями підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектора економіки Західного регіону України / О. І. Лиса // Науковий вісник НЛТУ України: Збірник науково-технічних праць. – Львів: РВВ НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.03. – С. 203-211.
18. Бланк И. А. Инвестиционный менеджмент : [учебный курс] / И. А. Бланк. – К. : Эльга-Н, Ника-Центр, 2001. – 448 с.
19. Заблодська І. В. Оцінювання інвестиційної привабливості регіону за допомогою поліструктурного показника / І. В. Заблодська, О. М.

Шаповалова//Держава та регіони. — 2009. — № 4. — С. 67–72. — (Серія " Економіка підприємництва")

20. Гурова К. Д. Экономическая реформа (некоторые аспекты реализации) / К. Д. Гурова. – Харьков : Фолио, 2000. – 388 с.

21. Офіційний сайт «Американського дослідного центру «Фонд спадщини» (TheHeritageFoundation)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.heritage.org/>.

22. Офіційний сайт журналу «Euromoney» [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.euromoney.com>.

23. Оцінки інвестиційної привабливості регіону: порівняльний пофакторний аналіз / С. А. Петровська // Mechanism of Economic Regulation. - 2012. - №2.

24. Офіційний сайт журналу «Forbes» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.forbes.com/>.

25. Паспорт Одеської області 2018 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://oda.odessa.gov.ua/aboutodessa/pasport-oblasti>

26. Державної Служби Статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ukrstat.org/uk>

27. Головне управління статистики в Одеській області. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.od.ukrstat.gov.ua>

28. Адміністрація морських портів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.uspa.gov.ua

29. Програма розвитку конкурентоспроможності малого та середнього підприємництва в Одеській області на 2017-2020 роки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://oblrada.odessa.gov.ua/dokumenty/rishennya/>

30. Програма залучення зовнішніх ресурсів та розвитку міжнародної діяльності Одеської області на 2018-2020 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://oblrada.odessa.gov.ua/dokumenty/rishennya/>

31. Програмарозвитку туризму та курортів в Одеській області на 2017-2020 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://oblrada.odessa.gov.ua/dokumenty/rishennya/>
32. Савлук О.В. Закордонний досвід формування інвестиційної привабливості регіону / О.В. Савлук // Економічний форум. – 2012. - №2. – С.228-235.
33. Федоренко В. Г. Інвестознавство: підручник / В. Г. Федоренко, А. Ф. Гойко. - К.: МАУП, 2010. - 408 с.
34. Савлук О. В. Світовий досвід підвищення інвестиційної привабливості регіону на основі інституціонального регулювання / Савлук О. В. // Вісник Хмельницького національного університету. – 2012. – № 2. – С. 256–262.
35. Карлін М. І. Фінансові системи країн Західної Європи: навч. посіб. / М. І. Карлін. - К.: ВЦ «Академія», 2009. - 320 с.
36. Шевченко Н. І. Досвід системи державного гарантування іноземного інвестування в різних країнах / Н.І. Шевченко // Економіка та держава. - 2010. - № 4. - С. 143-143.
37. Кириленко О. Удосконалення розподілу інвестиційних субвенцій місцевим бюджетам у контексті зарубіжного досвіду / О. Кириленко, Б. Малиняк // Вісник ТНЕУ. - 2007. - № 2. - С. 21-36.
38. Савлук О.В. Закордонний досвід формування інвестиційної привабливості регіону / О.В. Савлук // Економічний форум. – 2012. - №2. – С.228-235.
39. Зайцев В. Є. Забезпечення інвестиційної привабливості регіонів / В. Є. Зайцев // Регіональні перспективи. - 2001. - № 5-6. - С. 65-67.
40. Кукош М. С. Інвестиційний потенціал Одеського регіону: оцінка і пропозиції по реалізації / М. С. Кукош // Бізнес-навігатор: наук.-вироб. журн. - 2018. - Вип. 3(46). - С. 48-52.
41. Стратегія економічного та соціального розвитку Одеської області до 2020 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://oblrada.odessa.gov.ua/wp-content/uploads/d-32.zip>